

RAPPORT

Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI)
enligt Svensk standard SS 199000:2014

NATURVÄRDESINVENTERING VID ORMINGE TRAFIKPLATS, NACKA KOMMUN

Pro Natura

Juni 2019

Rapport samt föreliggande arbete följer svensk
standard
SS 19000:2014 – Naturvärdesinventering
avseende biologisk mångfald (NVI)

Inventering, text och foto:

Pro Natura

Träringen 66b

416 79 Göteborg

Telefon: 0728-544411

e-post: ola.hammarstrom@pro-natura.net

Pro Natura:

Kontaktperson och ansvarig handläggare: Ola Hammarström

Inventering: Ola Hammarström, Fredrik Larsson

Beställare:

Nacka kommun

Kontaktperson: Viveca Jansson

Framsida:

Äldre tallåga med kläckhål från vedlevande insekter (ö), talticka (n)

1. Sammanfattning	4
2. Uppdraget.....	5
2.1 Bakgrund.....	5
2.2 Syftet med NVI:n	5
2.3 Omfattning.....	5
3. Metodik.....	6
4. Allmänt om naturförhållandena	10
4.1. Geografi och bebyggelse	10
4.2. Naturförhållandena.....	10
4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag	12
5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt	14
6. Sammanfattning av naturvärdena i området.....	20
7. Litteratur och källor	22
7.1. Skriftliga källor.....	22
7.2. Kartor.....	23
7.3. Databaser och internet.....	23

Bilaga 1: Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2: Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3: Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4: Karta över förekommande värdeelement - naturvärdesträd

1. Sammanfattning

I samband med att möjligheterna till byggnation i området kring Orminge trafikplats utreds, har Nacka kommun beställt en naturvärdesinventering av Pro Natura. Föreliggande naturvärdesinventering ska fungera som underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i pågående stadsutveckling.

Inventeringen utfördes i maj 2019 enligt Svensk standard 199000:2014 Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Detaljeringsgraden på inventeringen har varit *medel* och inventering har skett med tillägget *Naturvärdesklass 4* och *Värdeelement – naturvärdesträd*.

Sammanlagt inventerades cirka 3 ha. Totalt har två naturvärdesobjekt avgränsats; ett med högt och ett med visst naturvärde. Värden för biologisk mångfald som påträffats i området är främst knutna till naturskogsartad tallskog med gott om äldre träd och död ved.

81 st naturvärdesträd har identifierats och ett relativt stort antal rödlistade arter noterades; tallstocksticka *Osmoporus protractum*, 13 träd med talticka *Phellinus pini* (NT), mörk kolflarnlav *Carbonicola myrmecina* (NT), reliktböck *Nothorina muricata* (NT), vedskivlav *Hertelidea botryosa* (NT), raggböck, *Tragosoma depsarium* (NT, osäker artbestämning) och ekticka *Phellinus robustus* (NT).

Områdets höga tallvärden är beroende av omgivande landskap och bidrar till en fungerande spridningsbiologi för många arter. Förekomsten av gamla träd och död ved av hög kvalitet i dessa miljöer är sannolikt mycket viktig för att upprätthålla en kontinuerlig ekologisk funktion i livsmiljöer för många marginaliserade arter, som är beroende av dessa ovanliga värdeelement.

2. Uppdraget

2.1 Bakgrund

I samband med att möjligheterna till byggnation i området kring Orminge trafikplats utreds, har Nacka kommun beställt en naturvärdesinventering av Pro Natura. Föreliggande naturvärdesinventering ska fungera som underlag till att beakta värden för biologisk mångfald i projektet.

2.2 Syftet med NVI:n

Genomförd NVI syftar till att kartlägga och naturvärdesbedöma förekommande naturvärden inom det område som redovisas på karta i bilaga 1.

2.3 Omfattning

Inventeringen följer den nationella standarden för naturvärdesinventering SS 199000:2014, med tilläggen "naturvärdesklass 4" och "värdeelement - naturvärdesträd".

Inventeringen har genomförts med detaljeringsgraden som i ovan nämnda standard benämns "Fältnivå medel". Detta innebär att naturvärdesobjekt med en yta om 0,1 ha eller mer ska kunna identifieras samt linjeformade objekt med en längd om minst 50 meter samt en bredd om minst 0,5 meter identifieras.

Det ska framhållas att detta, enligt standarden för naturvärdesinventering (NVI), är en sammanställning och bedömning av värden utifrån aspekten biologisk mångfald. Någon bedömning av områdets eventuella geologiska, geomorfologiska eller hydrologiska värden ej har gjorts.

I detta arbete ingår heller ingen bedömning av den kulturhistoriska miljön. Inte heller innehåller detta arbete någon bedömning av områdets sociala värden eller värden för friluftslivet.

Fältarbetet genomfördes under maj 2019.

3. Metodik

Naturvärdesinventeringen har genomförts enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) SS 199000:2014. För detaljer i denna så hänvisas till standarddokumenten Svensk Standard SS 199000:2014 och Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Grunden i denna standard är att på ett transparent, upprepbart och väldefinierat sätt genomföra *naturvärdesbedömningar* vad gäller biologisk mångfald. Syftet med en naturvärdesinventering är att identifiera och avgränsa de geografiska områden i landskapet som är av positiv betydelse för biologisk mångfald samt att dokumentera och naturvärdesbedöma dessa. Ett områdes naturvärde redovisas genom att det tilldelas en naturvärdesklass. Naturvärdesinventeringar kan genomföras med olika ambitionsnivåer beroende på syftet med inventeringen. Detta gäller huruvida fältarbete ska genomföras eller ej, vilken detaljeringsgrad inventeringen ska ha (vilken som är minsta obligatoriska karteringsenhet) och om inventeringen ska ha några tillägg (t.ex. identifiering av objekt med generellt biotopskydd, inventering av särskilda arter, identifiering och avgränsning av områden som har naturvärdesklass 4). I denna inventering ingår tilläggen naturvärdesklass 4 och värdeelement – naturvärdesträd.

En viktig princip i arbetet med naturvärdesinventering enligt standarden är att naturvärdesbedömningen ska utgå från två olika bedömningsgrunder – *bedömningsgrund art* och *bedömningsgrund biotop*. Den första avser i vilken grad arter och arters förekomst bidrar till naturvärdet. Den andra är en bedömning av hur biotopen bidrar till den biologiska mångfalden. De båda bedömningsgrunderna är naturligtvis beroende av varandra så att högre värde från biotopsynpunkt normalt leder till att området också har värden i form av artförekomster.

Ett viktigt begrepp vid användningen av arter som bedömningsgrund är begreppet *naturvårdsart*. Enligt standarden för naturvärdesinventeringar (NVI) så är naturvårdsart en art som indikerar att ett område har naturvärde eller som i sig själv är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Detta är i linje med ArtDatabankens definition av begreppet (ArtDatabanken 2013). Enligt ArtDatabanken är naturvårdsarter ett samlingsbegrepp för skyddade arter, rödlistade arter, typiska arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. I standarden hanteras dock nyckelarter separat och ingår därmed inte i begreppet naturvårdsart. Signalarter markeras i listorna över naturvårdsarter med "S" och typiska arter med "T". Rödlistade arter markeras med artens rödlistningskategori, "NT", "VU", "EN", "CR" och "DD".

I denna inventering har främst arter som användes i Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering (Skogsstyrelsen 2014), vilka bedöms indikera förhöjda

naturvärden i skogsmiljöer, använts som signalerarter. En egen signalart, blanksvart trämyra, *Lasius fuliginosus* har använts. Denna art är relativt ovanlig och knuten till äldre, ihåliga träd.

Viktiga faktorer vid bedömning av ett områdes biotopkvalitet är:

- Naturlighet
- Processer och störningsregimer
- Strukturer
- Element
- Kontinuitet
- Naturgivna förutsättningar
- Förekomst av nyckelarter
- Läge, storlek och form

Strukturer och element är av särskild betydelse vid bedömningen eftersom de är företeelser som kan uppfattas i fält. De används därför i många fall för att indirekt bedöma förekomst av andra biotopkvaliteter, som t.ex. naturlighet, processer och störningsregimer, kontinuitet, naturgivna förutsättningar och vissa nyckelarter.

Biotopens värde beror också på hur sällsynt och hotad den är.

I standarden finns också angivet hur olika *naturtyper* ska benämnas. En naturtyp är en sammanfattande benämning på en grupp biotoper med gemensamma kännetecken. I naturvärdesinventeringen grupperas biotoperna i följande naturtyper: Infrastruktur och bebyggd mark, täkt och upplag, park och trädgård, åkermark, äng och betesmark, igenväxningsmark, skog och träd, myr, fjäll, berg och sten, sandmiljö, grund marin mjukbotten, grund marin hårdbotten, djup marin mjukbotten, djup marin hårdbotten, biogent rev och bubbelrev, antropogen marin miljö, grund sjö, djup sjö, småvatten, vattendrag, antropogen limnisk miljö, havsstrand samt limnisk strand. Begreppet naturtyp används ibland, både i vanligt tal och i biologiska sammanhang, med något annorlunda betydelse. Ett exempel är Natura 2000 som använder naturtyp i en annan betydelse.

Ett viktigt resultat av en naturvärdesinventering är att *naturvärdesobjekt* identifieras, avgränsas, bedöms och beskrivs. Ett naturvärdesobjekt i en naturvärdesinventering är ett avgränsat geografiskt område med naturvärde, som utgörs av en dominerande naturtyp och som kan bedömas till en och samma naturvärdesklass. I standarden ska ett naturvärdesobjekt vara ett sammanhängande geografiskt område.

De naturvärdesklasser som används i naturvärdesinventeringen är:

- Naturvärdesklass 1 - högsta naturvärde
- Naturvärdesklass 2 - högt naturvärde

- Naturvärdesklass 3 - påtagligt naturvärde
- Naturvärdesklass 4 – visst naturvärde

Enligt uppdragsbeskrivningen ska naturvärdesinventeringen i området vid Orminge trafikplats utföras som fältinventering med detaljeringsgrad medel. Detta innebär att minsta objekt som ska identifieras är en yta av 0,1 ha eller mer eller ett linjeformat objekt med en längd av 50 m eller mer och en bredd av 0,5 m eller mer. De områden som redovisas i denna inventering är de som uppnått naturvärdesklass 4 eller högre.

I denna inventering nådde inga områden upp till naturvärdesklass 1 högsta naturvärde.

Det område som inventerats framgår av bilaga 1 medan avgränsning av naturvärdesobjekt och naturvärdesklassning redovisas på karta i bilaga 2.

Följande moment har utförts i NVI:n:

Förarbete

1. Sammanställning av tidigare dokumentation om naturen i inventeringsområdet.
2. Potentiella naturvärdesobjekt har avgränsats.
3. Fältkartor för arbetet där potentiella naturvärdesobjekt är markerade har tagits fram. Fältkartorna har innehållit en bakgrund med ortofoto – och har varit i skalan 1:3 500.

Fältarbete

Inventering har genomförts i hela det område som redovisas i bilaga 1. I detta område har enbart naturvärdesobjekt som tillhör naturtypen Skog och träd urskilts. Namnskicket för att benämna olika biotoper följer där så är möjligt Sydsvenska lövskogar (Löfgren & Andersson 2000), Handbok för inventering av nyckelbiotoper (Skogsstyrelsen 2014) samt KNAS (Jönsson 2009).

Det finns ingen vedertagen definition för vad ett naturvärdesträd är. Metoden i denna inventering har följt Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd (Höjer & Hultengren 2004) med tilläggen efterträdare för grova och gamla träd, (d.v.s. träd som inte når definitionen för mycket gamla träd eller jätteträd men som börjar uppnå en ansevärd ålder/grovlek) samt värdträd för naturvårdsarter och boträd. Naturvärdesträd har i detta arbete definierats enligt nedan:

- **Jätteträd** (≥ 100 cm $\emptyset$)
- **Grova träd – efterträdare** (70–99 cm $\emptyset$)
- **Mycket gamla träd** (tall, ek, gran, bok ≥ 200 år, övriga trädslag ≥ 140 år)
- **Gamla träd – efterträdare** (tall, ek, bok 150–199 år, gran 120–199 år, övriga trädslag)

100–139 år)

- **Värdträd för naturvårdsarter** (rödlistade arter, signalarter och skyddade arter)
- **Hålträd** (≥ 40 cm $\emptyset$)
- **Boträd** (träd med uthackade bohål)

Inga provborringar för att bestämma trädålder har utförts. Trädålder har uppskattats utifrån strukturer i trädets växtsätt (grovlek, kronstruktur, mängd död ved i kronan, barkstruktur, etc.). Således finns en viss osäkerhet i åldersbestämningarna, framförallt gällande senvuxna tallar som kan vara svåra att åldersbestämma utan provborring.

Rapportering

Rapporteringen följer standarden och för detaljer hänvisas till standarddokumenten. Om inga kommentarer anger annat så är redovisade naturvårdsarter noterade under denna naturvärdesinventering.

4. Allmänt om naturförhållandena

4.1. Geografi och bebyggelse

Inventeringsområdet är ca 3 ha stort och utgörs av ett bergigt höjdområde nordost om Orminge trafikplats där de större trafiklederna Ormingeleden och Värmdöleden möts. Området är beläget på Värmdön ca 1 km söder om Orminge centrum i Nacka kommun. Hela inventeringsområdet är beskogat medan närområdet består av hårt exploaterade vägområden och villabebyggelse. Det omgivande landskapet utgörs till övervägande del av villatomter brutna av vägar och små skogsbestånd. Således är förekomsten av skog i områdena direkt norr om Värmdöleden starkt fragmenterad.

Figur 1. Inventeringsområdet är beläget där Ormingeleden möter Värmdöleden.

4.2. Naturförhållandena

Ormingelandet är en del av Värmdön som är en av landets största öar. Skurusundet som skiljer Ormingelandet från Sicklaön och de centrala delarna av Nacka utgör också skiljelinjen mellan Uppland och Sörmland. Orminge ligger alltså i Uppland men som helhet är dock Ormingenaturen Sörmländsk och typisk innerskärgränd med trånga vikar där land dominerar. Kännetecknande för fastmarken är höga bergknallar ofta med markerade förkastningsbranter mot omgivande dalgångar, sjöar och fjärdar. Det sörmländska sprickdalslandskapet utmärker sig i Ormingelandet med ostliga-västliga

större dalstråk medan mindre sprickor ofta orienterar sig från nordväst mot sydost. De högst belägna delarna av Ormingelandet ligger på ca 70 m.ö.h.

Naturgeografisk region är Svealands sprickdalsterräng med lerslättdalar och sjöbäcken. Berggrunden utgörs främst av gnejser av hög ålder. Urberget har här genomgått stora förändringar genom veckning. Ovanligare och yngre inslag i berggrunden förekommer ibland. Gångbergarten diabas uppträder i en spricka i urberget som sträcker sig från Gustavsvik vid Baggensfjärden genom Orminge till branter mot Lilla Värtan i höjd med Sveriges holme. Den mörka bergarten ses i vägskärningar genom Orminge och Krokhöjden. Den starkt brutna terrängen erbjuder snabba skiftningar med kala höjder varifrån jordtäckets spolats bort då landet reste sig efter att inlandsisen smält och vågor svallade jordtäckets till sluttningar och dalbottnar. Himlaberget öster om Boo kyrka uppvisar forna strandvallar med rundslipade block på 50-60 m höjd över havet. Dessa uppstod då Littorinahavet svallade mot Himlabergets topp vilket motsvarar äldre stenåldern.

I sluttningen nedanför de kala topparna dominerar en barrblandskog på mark där de finaste partiklarna i jordtäckets saknas. På finjorden i dalbottnar breder ädellövträd ut sig vid sidan av den odlade marken. I vissa fall har våtmarker utbildats i botten där torv överlagrar den oorganiska jorden. Ormingelandet är påfallande kuperat och rikt på sjöar jämfört med övriga delar av Nacka. Sprickdalssjöar med klart och näringsfattigt vatten är typiskt. Andra sjöar är resultatet av fördämningar som skett under senare sekler. Myrsjön är en sådan ung sjö. Odlingsmarkerna är få och små och koncentrerade till havsvikar där lera avsatts och blivit uppodlad då jordbrukstekniken gjort framsteg. Varvig lera som visar på årstidsväxlingarna i smältvattenflödet från inlandsisen finns i den odlade dalgången öster om Myrsjön. Ängsmark som ännu är i hävd finns på ett par platser i Orminge, belägna i dalbottnar.

Skogen är talldominerad där de högst belägna delarna intas av gles hållmarksskog. Tallskogarna är som regel påtagligt gamla med mycket lång kontinuitet. Naturskogskaraktären förstärks av bergbranter där inslaget av grova torrträd möter besökaren. Skogsbruket har egentligen aldrig nått naturen i Orminge varför tallar som är flera hundra år inte är ovanliga. Belägenheten på en ö bidrar säkert till att områdets natur kunnat bevaras så väl. Broförbindelse för tyngre trafik kom till först för 100 år sedan. Graninslaget blir ibland dominerande där jordtäckets är tjockare, gärna i nordsluttningar, men bildar sällan större bestånd. Lövskog av naturskogskaraktär finns längs branter där ek och lind dominerar. Värdefulla områden finns på flera håll i bl. a. Skarpnäs. I djupare dalgångar har lövskogen tydligare kulturpåverkan där den nyttjats för bete och grova träd bildar ett glesare trädskikt. Björk finns ofta i sådana övergivna betespåverkade bestånd. Dominerande kan björken bli på torvmark som dikats och hydrologin ändrats, exempelvis

mellan Myrsjön och Orminge centrum. Floran uppvisar i Orminge exempel på nordliga arter, bl.a. hönsbär.

Orminge har påfallande mycket oexploaterad natur. Flera kommunala naturreservat har avsatts på senare år och fler står i väntan på att bli säkerställda för framtiden. Ett av de största orörda skogsområdena är Velamsund som sedan flera decennier är naturreservat. Skarpnäs norr om Orminge och Rensättra öster om Myrsjön är planerade naturreservat. Dessa ingår i en av de gröna kilar som omger Storstockholm.

Figur 2 och 3. Död ved av hög kvalitet, i form av såväl lågor som högstubbar och torrträd, förekommer allmänt i inventeringsområdet.

4.3. Uppgifter om naturförhållandena från befintligt underlag

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet är beläget inom område som klassats som riksintresse. Inom aktuellt inventeringsområde saknas särskilda områdesbestämmelser för Natura-2000, naturreservat, biotopskyddsområde eller liknande. Inventeringsområdet omfattas ej heller av strandskydd.

Ingen del av det aktuella inventeringsområdet har omfattats av de tematiska inventeringar som utförts på nationell nivå, såsom våtmarksinventeringen, ängs och betesmarksinventeringen, nyckelbiotopsinventeringen, inventeringen av särskilt skyddsvärda träd och sumpskogsinventeringen.

Området har tidigare inventerats med avseende på naturvärdesträd (Eklund 2015) och ett relativt stort antal sådana samt några naturvårdsarter har identifierats i detta arbete. Inom inventeringsområdet finns ett artfynd rapporterat från

Naturvärdesinventering vid Orminge trafikplats, Nacka kommun

Artportalen/Observationsdatabasen. Detta utgörs av en förvildad trädgårdsväxt och har inte påverkat naturvärdesbedömningen.

Uppgifter om området saknas i Grönstrukturprogram för Nacka kommun (2011) och dess underlagsrapport (Ekologigruppen 2009).

5. Beskrivningar av naturvärdesobjekt

Två naturvärdesobjekt av naturtyperna Skog och träd har identifierats. Ett av dessa bedömdes ha högt naturvärde och ett visst naturvärde.

Figur 4. Karta över inventeringsområdet och avgränsade naturvärdesobjekt samt deras naturvärdesklass.

Naturvärdesobjekt 1

Objekt-ID Orminge trafikplats 1	Naturvärdesklass 4
Inventeringsdatum 2019-05-16	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Busksnår/bryn	Areal 0,1 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Uppfyller ej kriterier

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet utgörs av busk- och lövträdsvegetation som är uppvuxen på en anlagd bullervall som skärmar av närliggande villabebyggelse från Ormingeleden. På vallen växer rikligt med olika typer av blommande buskar- och träd såsom slån, hägg, fågelbär, hagtorn, rosbuskar och sälg. Variationen av blommande träd- och buskar ger att nektar och pollen finns tillgänglig för insekter under en lång del av sommarhalvåret. I en av sälgarna finns döda stamdelar med kläckhål från myskbock, *Aromia moschata*.

Figur 5. Brynvegetation med busksnår och lågt växande träd.

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett visst biotopvärde genom riklig förekomst av blommande buskar och träd som utgör en viktig pollen- och nektarkälla under en lång del av blomningssäsongen.

Bedömningsgrund artvärde

Trots att en signalart förekommer bedöms artvärdet vara obetydligt.

Naturvårdsarter:

- Myskbock, *Aromia moschata* (S)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är helt knutna till riklig förekomst av blommande buskar och träd.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett visst naturvärde motsvarande klass 4.

Tidigare inventeringar

Området har tidigare inventerats med avseende på naturvärdesträd utan att några sådana identifierats inom naturvärdesobjektet.

Lagligt skydd

Saknas.

Naturvärdesobjekt 2

Objekt-ID Orminge trafikplats 2	Naturvärdesklass 2
Inventeringsdatum 2019-05-16	Inventerare Fredrik Larsson, Ola Hammarström, Pro Natura
Biotoper Barrnaturskog, hållmarksskog	Areal 2,8 ha
Naturtyper Skog och träd	Natura 2000 naturtyper Västlig taiga, 9010

Översiktlig beskrivning

Naturvärdesobjektet består av en höjd omgärdad av större vägar och villabebyggelse. Höjden har mestadels ett tunt jordtäckte med gott om rundhällar och block som går i dagen. Området är beskogat med talldominerad barrskog med inslag av gran, ek, asp, oxel, rönn, och björk. Skogen är flerskiktad med träd i flera ålderskategorier och många av de uppvuxna träden är gamla, flera runt 200 år. Kring hållarna är trädsiktet mycket senvuxet. På äldre tall noterades 13 träd med talticka, *Phellinus pini* (NT). Den av talticka brunrötade veden är lucker och i flera dessa träd finns uthackade bohål. Bohål finns även i några björkhögstubbar. På bark av gammal tall noterades den rödlistade laven mörk kolflarnlav, *Carbonicola myrmecina* (NT). En art som oftast är knuten till bränd tallved men som ibland förekommer på tallbark. Även tunn flarnlav, *Xylopsora friesii* och gryinig blåslav, *Hypogymnia farinacea*, som är typiska för gammal tallbark, noterades. På äldre tall finns också spår av den rödlistade skalbaggen reliktböck, *Nothorina muricata* (NT). På i stort sett alla vuxna granar finns kläckhål av den i området relativt vanliga signalarten granbarkgnagare, *Microbregma emarginatum*. I området finns rikligt med död ved genom ca 15 högstubbar och torrträd, ca 20 lågor och gott om döda grenar i de äldre tallarnas kronor. Flera av

Figur 6. Tallnaturskog med låga av ett gammalt träd.

Figur 7. Senvuxna, gamla tallar vid hållmark

dödvedssubstraten är åldriga och håller hög kvalitet. På lågor och torrträd finns gott om spår från vedinsekter. På en gammal tallåga fanns utgångshål från vad som mycket väl skulle vara den sällsynta raggbocken *Tragosoma depsarium* (NT). Dock var hålen gamla och ingen säker artbestämning utifrån dessa kan göras. På död ved noterades även gott om kryptogamer såsom citronticka, *Antrodia xantha*, ekknotterskinn, *Xylodon quercinus*, den rödlistade vedskivlaven, *Hertelidea botryosa* (NT) och den hotade arten tallstocksticka, *Osmoporus protractus* (VU). Tallstocksticka är så här långt söderut extremt sällsynt och föreliggande fynd är ett av de sydligaste kända i Sverige. Ved rötad av citronticka är ett viktigt substrat för många känsliga arter av skalbaggar. Fältskiktet domineras av ris och uttorkningskänsliga växter som getrams, vårbrodd, vispstarr och stinknäva. På de torra hållmarkerna växer bl.a. renlavar, *Cladonia* sp., islandslav, *Cetraria islandica* och hållkvastmossa, *Dicranum spurium*. Centralt i området finns en långsmal kleva med något mäktigare jordlager. Marken är här friskare och löv- och graninslaget något större och träden inte lika senvuxna som kring hållmarkerna. Botten av sänken utgörs av ett mindre kärr med hundstarr, grenrör och viden. Kärrret var vid inventeringstillfället uttorkat men förefaller att tidvis hålla öppet vatten. På ek noterades här ekticka, *Phellinus robustus* (NT).

Bedömningsgrund biotopvärde

Området bedöms hysa ett påtagligt biotopvärde genom flerskiktad, naturskogsartad tallskog med många naturvärdesträd, stående och liggande död ved av hög kvalitet, hållmarker samt ett kärr med varierande vattenstånd. Även om skogen är avskild från större sammanhängande skogsområden så innehåller området många värdeelement och strukturer.

Bedömningsgrund artvärde

Objektet bedöms hysa ett högt artvärde genom förekomst av sju rödlistade arter och andra naturvårdsarter.

Naturvårdsarter:

- Tallstocksticka, *Osmoporus protractus* (VU)
- Tallticka, *Phellinus pini* (NT)
- Ekticka, *Phellinus robustus* (NT)
- Mörk kolflarnlav, *Carbonicola myrmecina* (NT)
- Vedskivlav, *Hertelidea botryosa* (NT)
- Grynig blåslav, *Hypogymnia farinacea* (T)
- Reliktbock, *Nothorina muricata* (NT)
- Raggbock, *Tragosoma depsarium* (NT), osäker artbestämning
- Granbarkgnagare, *Microbregma emarginatum* (S)
- Blanksvart trämyra, *Lasius fuliginosus* (egen signalart)

Sammanfattande naturvärdesbedömning

Naturvärdena i området är framförallt knutna till tallnurskog med äldre träd, död ved och många andra värdeelement och strukturer, samt gott om rödlistade arter.

Sammanfattningsvis bedöms området hysa ett högt naturvärde motsvarande klass 2.

Tidigare inventeringar

En stor mängd naturvärdesträd (dock med en definition som skiljer sig något från den som används i denna inventering) och några naturvårdsarter har identifierats vid en tidigare inventering (Eklund 2015).

Lagligt skydd

Saknas.

6. Sammanfattning av naturvärdena i området

Två naturvärdesobjekt har avgränsats, ett med högt naturvärde och ett med visst naturvärde. De största och mest framträdande naturvärdena i området är kopplade till tallnurskog med rikliga mängder äldre träd och relativt stor mängd död ved. Ett stort antal naturvårdsträd har identifierats (81 st) samt gott om naturvårdsarter knutna till dessa. Merparten av naturvärdesträden utgörs av äldre tallar, men naturvärdesträd av gran, ek och björk förekommer också. Död ved finns i såväl liggande som stående form och många av substraten är av hög kvalitet.

Den rödlistade vedsvampen talticka *Phellinus pini* (NT) förekommer på 13 träd, vilket är ett stort antal på en så begränsad yta. Talticka är en brunrötande svamp som ger upphov till lucker ved i stampartiet där svampens mycel verkar som nedbrytare. Den försvagade veden är utmärkt för hackspettar att hacka ut bohål i vilket också noterades på flera ställen i området. Fynd av flera andra rödlistade arter som är kopplade till äldre tallskog gjordes i området; mörk kolflarnlav *Carbonicola myrmecina* (NT), reliktböck *Nothorina muricata* (NT), vedskivlav *Hertelidea botryosa* (NT) och raggböck, *Tragosoma depsarium* (NT, osäker artbestämning). På en tallåga växte också den mycket sällsynta och hotade arten tallstocksticka, *Osmoporus protractum* (VU). Fyndet är ett av de sydligaste i Sverige och enligt artportalen det tredje fyndet i Uppland. Även ekticka *Phellinus robustus* (NT) noterades på en äldre ek.

Ytterligare en positiv aspekt i området är att åldersfördelningen av uppvuxna tallar är spridd och att förnygring av unga tallplantor är relativt god. Detta ger förutsättningar för tallvärdena att långsiktigt finnas kvar.

Även om området inte har identifierats som viktigt spridningsstråk i tidigare rapporter (Ekologigruppen 2009; Nacka kommun 2011) är det viktigt att sätta naturvärdena i ett större geografiskt sammanhang. Områdets höga tallvärden är beroende av omgivande landskap och bidrar till en fungerande spridningsbiologi för många arter. Om man tittar på en karta över omgivande landskap ser man att stora delar norr om Värmdöleden utgörs av villaområden med mindre skogspartier. Förekomsten av gamla träd i dessa miljöer är sannolikt mycket viktig för att upprätthålla en kontinuerlig ekologisk funktion i livsmiljöer för många marginaliserade arter, som är beroende av dessa ovanliga värdeelement. Sett ur ännu större skala så har Stockholmsregionen en särställning vad gäller miljöer med gammal tall. I och med urbaniseringen i regionen har många områden

inte varit aktuella för rationellt skogsbruk, vilket gjort att det finns långt mycket mer värdefulla tallmiljöer kvar här jämfört med mer glesbefolkade liknande områden i Sverige.

7. Litteratur och källor

7.1. Skriftliga källor

Andersson, L. 1993: Ängs- och hagmarker i Jönköpings län. – Miljö i Jönköpings län 1993:1. Länsstyrelsen i Jönköpings län.

ArtDatabanken 2013: Naturvårdsarter. – ArtDatabanken rapporterar 14, SLU.

ArtDatabanken 2015: Rödlistade arter i Sverige 2015. – ArtDatabanken, SLU.

Eklund, S. 2015: Inventering av naturvärdesträd vid Orminge trafikplats. Skogsstyrelsen.

Ekologigruppen 2009: Biologisk mångfald i Nacka, Underlagsrapport till grönstrukturplan för Nacka kommun. Projektnr. 5577.

Höjer, O. & Hultengren, S. 2004: Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd i kulturlandskapet. Naturvårdsverket. Rapport 5411.

Jordbruksverket 2005: Ängs- och betesmarksinventeringen – inventeringsmetod. Jordbruksverket Rapport 2005:2.

Jönsson, C. 2009: Ny metod för kontinuerlig naturtypskartering av skyddade områden (KNAS). – Metria Geoanalys. 2009.

Löfgren, R. & Andersson, L. 2000: Sydsvenska lövskogar och andra lövbärande marker. Kriterier för naturvärdering, skydd och skötsel. – Naturvårdsverket. Rapport 5081.

Nacka kommun 2011. Grönstrukturprogram.

Nitare, J. (ed.) 2010: Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog. Flora över kryptogamer. – 4:e rev uppl. Skogsstyrelsen.

Påhlsson, L. 1998: Vegetationstyper i Norden. – TemaNord 1998:510.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Genomförande, naturvärdesbedömning och redovisning. – Svensk Standard SS 199000:2014.

SIS Swedish Standards Institute 2014: Naturvärdesinventering avseende biologisk mångfald (NVI). Komplement till SS 199000. – Teknisk rapport SIS-TR 199001:2014.

Skogsstyrelsen 2014: Handbok för inventering av nyckelbiotoper. Skogsstyrelsen, Jönköping.

7.2. Kartor

Ortofoto (2018), erhållet av Nacka kommun via WMS-länk.

7.3. Databaser och internet

Artportalen – Rapportsystem för växter, djur och svampar:

<https://artportalen.se/>

Länsstyrelsernas geodatakatalog:

<https://ext-geodatakatalog.lansstyrelsen.se/GeodataKatalogen/>

Naturvårdsverkets kartverktyg Skyddad natur

<http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

Skogsstyrelsens kartdatabas:

<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>

Utförare Pro Natura Träringen 66b 416 79 Göteborg Handläggare Pro Natura Ola Hammarström	Dokumentnamn Naturvärdesinventering vid Orminge trafikplats, Nacka kommun	Sidnummer (antal sidor) 23 (23)
		Datum 2019-06-18
		Version 1:1

Bilaga 1. Karta över inventeringsområdet

Bilaga 2. Karta över naturvärdesobjekten och deras naturvärdesklass

Bilaga 3.

Karta över förekommande naturtyper

Bilaga 4.

Karta över Värdeelement – naturvärdesträd

